

Cilvēku ar disleksiju stiprās puses un kā tās izmantot

*Divkārt īpašie indivīdi -
disleksija un apdāvinātība*

Nordic-Baltic Dyslexia Alliance: Together, We Can
Empowering Adult Learners to Succeed

I daļa
Cilvēku ar disleksiju
stiprās puses un kā tās
izmantot izglītībā

I daļa. Saturs

- 1. Ievads
- 2. Cits skats uz disleksiju: no deficīta uz spējām
- 3. Cilvēku ar disleksiju kognitīvās spējas
- 4. Radošums un inovatīvisms
- 5. Spēcīgas mutiskās un stāstniecības prasmes
- 6. Sakarību atpazīšana un sistēmiska domāšana
- 7. Empātija un emocionāla intelīģence
- 8. Pielietojums izglītībā
- 9. Asistīvo tehnoloģiju izmantošana, lai nepārslogotu cilvēka kognitīvos resursus
- 10. Secinājumi

I daļa Cilvēku ar disleksiju stiprās puses un kā tās izmanto izglītībā

1. Ievads

- Disleksija ir kas vairāk nekā tikai lasīšanas grūtības.
- Cilvēkiem ar disleksiju ir unikālas kognitīvās spējas.
- Nepieciešamība tās atpazīt un izmantot izglītībā.

iStock™
Credit: M_a_y_

I daļa Cilvēku ar disleksiju stiprās puses un kā tās izmantot izglītībā

2. Cits skats uz disleksiju: no deficīta uz īpašām spējām

- Tradicionālā pieeja: koncentrēšanās uz vajajām prasmēm.
- Cita perspektīva: izcelt un izmantot (īpašās) kognitīvās spējas.
- Ieguvumi: motivācija, iesaiste, panākumi.
- Nozīmīgums skolotāju darbā un izglītības politikā.

iStock™
Credit: M_a_y_

I daļa

Cilvēku ar disleksiju stiprās puses un kā tās izmantot izglītībā

3. Kognitīvās stiprās puses cilvēkiem ar disleksiju

- Spēcīga vizuāli-telpiskā uztvere.
 - NASA astrofiziķi.
- Holistiska – “lielās bildes” - domāšana.
 - Lielbritānijas premjerministrs V. Čērčils.
 - MS izveidotājs Bils Geitss.
- Izcilība mākslā, zinātnē, dizainā, inženierijā, uzņēmējdarbībā.
 - Leonadro da Vinči.
 - Alberts Einšteins.
 - IKEA Kamprads.
 - Virgin Brensons.

I daļa
Cilvēku ar
disleksiju
stiprās puses
un kā tās
izmantot
izglītībā

4. Radošums un inovatīvisms

- Nestandarta domāšana
- Izcilība radošumā un problēmu risināšanā
- Spējas STEM priekšmetos

I daļa

Cilvēku ar disleksiju stiprās puses un kā tās izmantot izglītībā

5. Spēcīgas mutvārdu un stāstniecības prasmes

- Labas mutiskās saziņas spējas, lai izteiktu idejas.
- Spējas izdomāt stāstu
 - ASV režisors Stīvens Spīlbergs;
 - Rakstnieki - Agata Kristi, Džons Ērvings, F. S. Fitcdžeralds.
- Vēlamās mācību formas: prezentācijas, debates, grupu diskusijas.

iStock
Credit: S

I daļa

Cilvēku ar disleksiju stiprās puses un kā tās izmantot izglītībā

6. Sakarību (pattern) atpazīšana un sistēmiska domāšana

- Spēja apvienot dažādas idejas un saskatīt saistību starp idejām.
- Izcilība saistītos mācību priekšmetos.
- Spēcīga stratēģijas izpratne: prāta kartes, vizuāla mācīšanās, utml., kas svarīgi zinātnē, matemātiskajā modelēšanā un starpdisciplināros projektos.

I daļa

Cilvēku ar disleksiju stiprās puses un kā tās izmantot izglītībā

7. Empātija un emocionālā inteliģence

- Augsta emocionālā inteliģence un citu cilvēku emociju izpratne.
- Labs komandas darba un līderības potenciāls.
- Grupas darbs kā mācīšanās iespēja un rīks.
- Veicina grupas darbu un līderību mācību vidē.

I daļa Cilvēku ar disleksiju stiprās puses un kā tās izmantot izglītībā

8. Pielietojums izglītībā

- Projekti un *hands-on* uzdevumi, lai izmantotu radošumu.
- Maksimāla vizuāla mācību satura prezentēšana un multisensora pieeja.
- Lomu spēles, eksperimenti, radoši uzdevumi.

I daļa

Cilvēku ar disleksiju stiprās puses un kā tās izmantot izglītībā

9. Asistīvo tehnoloģiju izmantošana, lai nebloķētu kognitīvos resursus

- Diktēšanas programmatūra (speech-to-text), mākslīgā balsis (text-to-speech) un audio mācību grāmatas, lai piekļūtu mācību saturam un parādītu savas patiesās zināšanas.
- Samazināt barjeras, ko rada sliktā lasīt un rakstīt prasme
- Tas ļauj koncentrēties uz augstākām kognitīvajām prasmēm, ne zemākajām kā lasīšanas raitums un rokraksts.

iStock™
Credit: izus

I daļa

Cilvēku ar disleksiju stiprās puses un kā tās izmantot izglītībā

10. Secinājumi un nākotnes virzieni

- Disleksija = savādāk, ne sliktāk.
- Uz stiprajām pusēm balstīta izglītība rada pārlicēību par saviem spēkiem.
- Iekļaujošas mācīšanas metodes, kas atzīst dažādus talantus.
- Iekļaujoša izglītība ir laba izglītība visiem.

II daļa. Disleksija un apdāvinātība

II daļa. Saturs

1. Ievads
2. Kas ir apdāvinātība
3. Divkārt īpašie, disleksijas un apdāvinātības vienlaicīgums
4. Grūtības
5. Atbalsta veidi un nākotnes virzieni

1. Ievads

- Apdāvinātība ir izņēmuma intelektuālās vai radošās spējas.
- Apdāvinātība un disleksija var pastāvēt vienlaikus.
- Konservatīva disleksijas izpratne bieži ignorē šo vienlaicīgumu.
- Kam tā būtu jāatpazīst: izglītotājiem, psihologiem, ģimenēm.

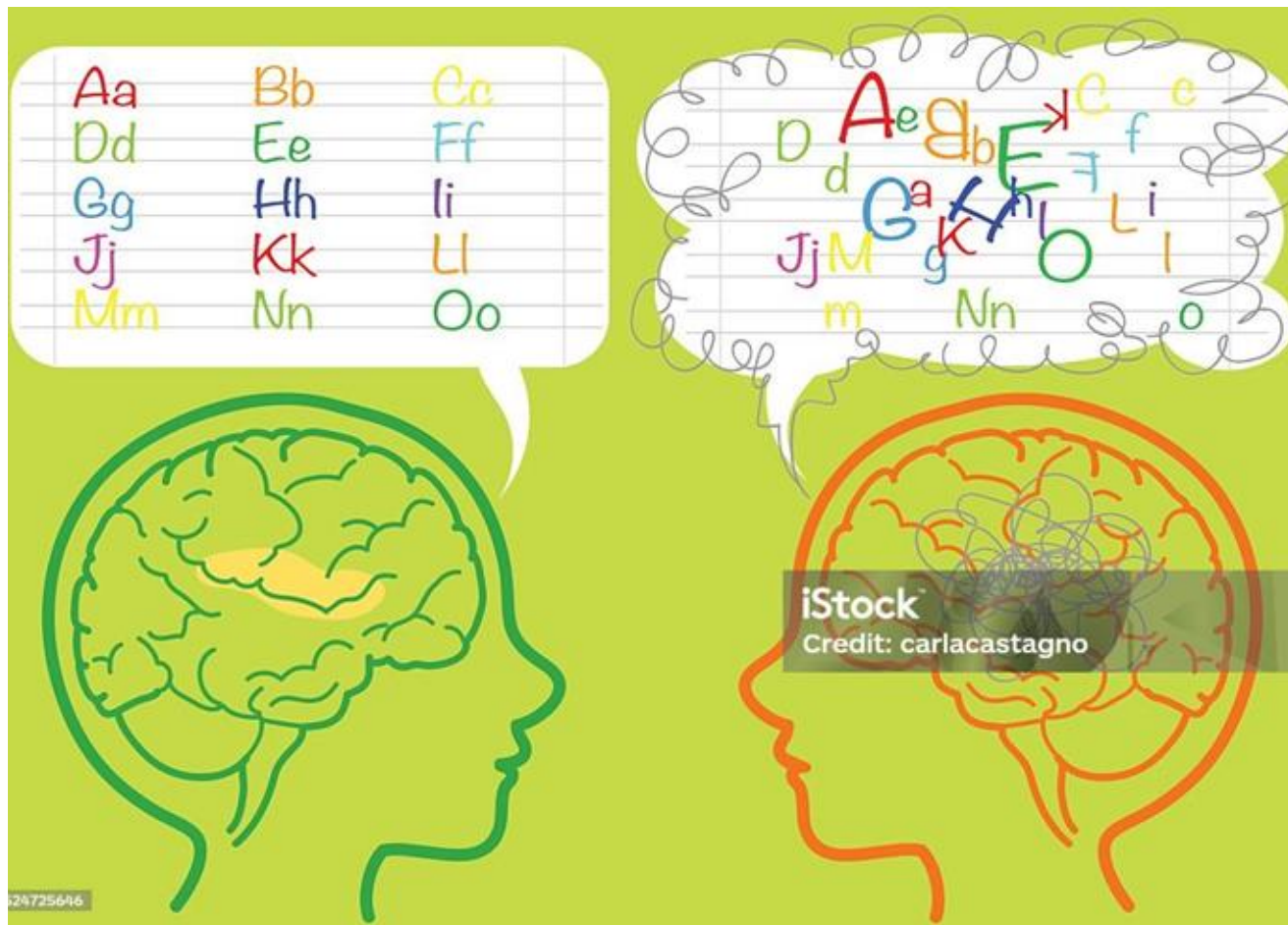
2. Kas ir apdāvinātība?

- Augstas kognitīvās spējas, radošums, problēmu risināšanas spējas.
- Intelektuālās un radošās spējas, kas ir virs vidējām.
- Īpašības: zinātkāre, augsta spriestspēja, motivācija. Arī emocionāls un māksliniecisks talants, ne tikai akadēmiska izcilība.
- Tiek noteikta ar IQ testiem, radošuma testiem, novērojumiem, sasniegumiem.

3. Divkārt īpašie skolēni/studenti, disleksijas un apdāvinātības vienlaicīgums

- Disleksija un apdāvinātība var pastāvēt vienlaicīgi, veidojot unikālu personas profilu: apdāvinātība + disleksija = divkārt īpašais.
- Nevienādas prasmes: spēcīga spriestspēja + vāja lasītprasme.
- Emocionālās grūtības: stress, trauksme, zems pašvērtējums.
- Gan vājajām, gan stiprajām pusēm nepieciešama individualizēta pieeja.

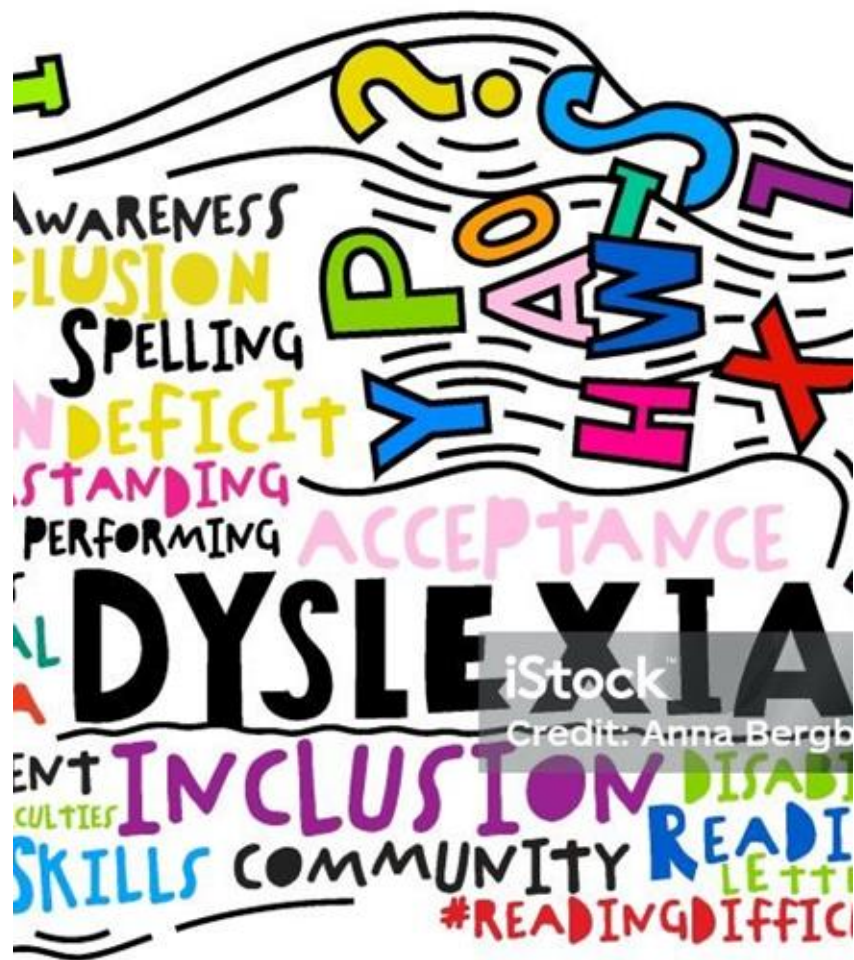
4. Grūtības

- *Grūtības mācībās un atzīmes, kas daudz zemākas par spējām.*
- *Frustrācija tradicionālā un nekompetentā mācību un darba vidē.*
- *Trauksme, zema pašapziņa un motivācijas trūkums, ko rada disleksijas ignorēšana vai zināšanu trūkums par to.*
- *Nesaprasts un izniekots potenciāls.*
- *Zemi sasniegumi pat tajās sfērās, kur ir liels potenciāls.*

5. Divkārt īpašo pieaugušo stiprās puses

- Radoša domāšana un inovatīvisms.
- Spēcīga vizuāli telpiskā domāšana.
- Spēja saskatīt sakarības, kuras citi neredz.

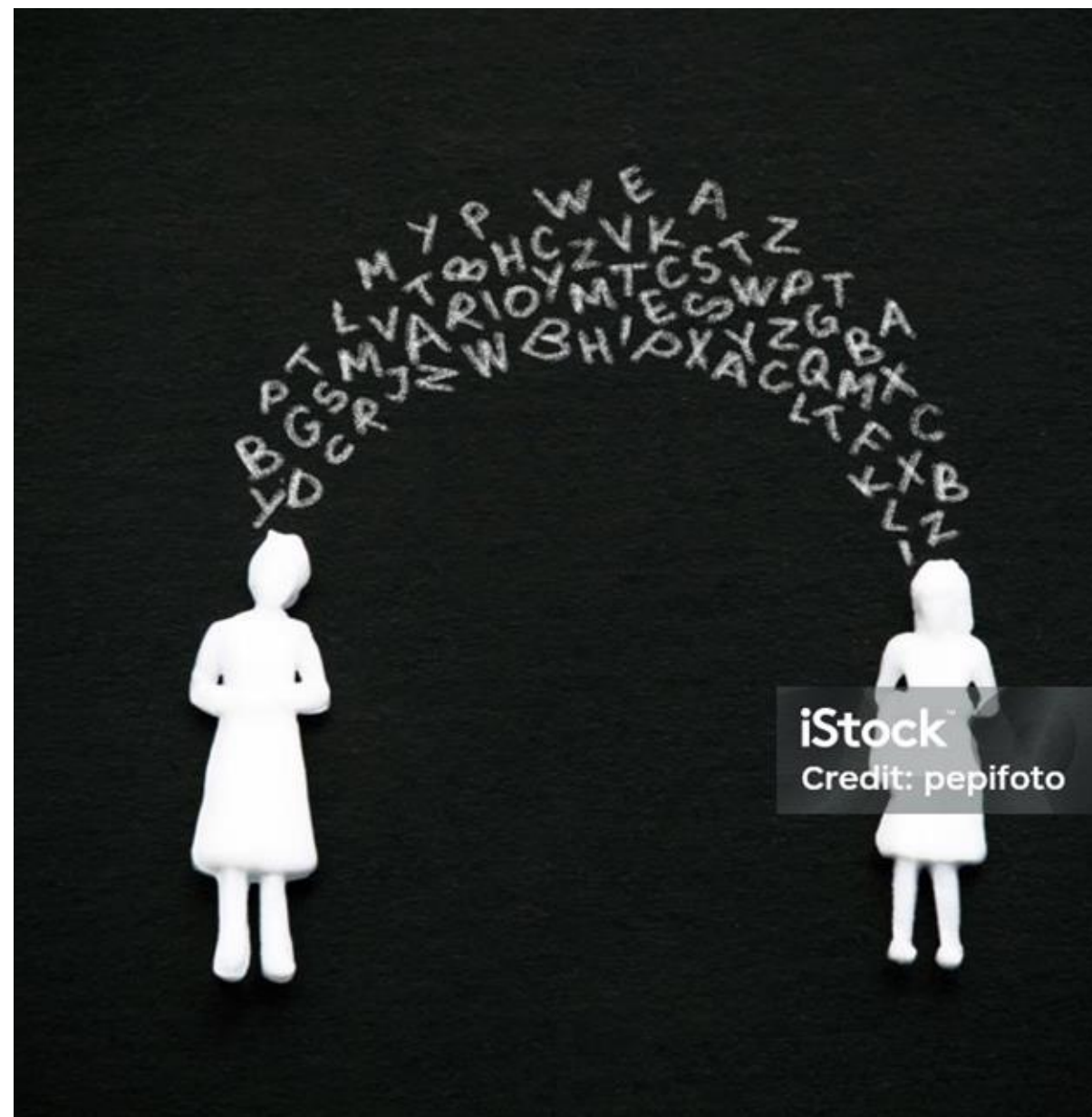

6. Atbalsta veidi un nākotnes virzieni

- Veikt izvērtējumu. (Latvijā datu trūkuma dēļ tas nav iespējams.)
- Individuāls izglītības plāns.
- Diferencēta mācīšana + talanta/spēju attīstīšana.
- Asistīvo tehnoloģiju izmantošana.
- Uz stiprajām prasmēm balstīta mācīšanās faktu iegaumēšanas vietā.
- Sadarbība: skolotāji, ģimene, speciālisti.
- Elastīga vide, kas pieļauj radošumu.
- Iekļaujošas izglītības pieejas.

7. Secinājumi

- Disleksija un apdāvinātība rada unikālu kognitīvo profilu, kas apvieno gan īpašas spējas, gan īpašas grūtības.
- Holistisks atbalsts var nodrošināt panākumus.
- Ar piemērotu atbalstu panākumi ir ļoti iespējami.

Secinājumi

Unikāls disleksijas profils

Disleksija un apdāvinātība veido unikālu fascinējošu personas profilu, kurā ir gan stiprās, gan vājās puses..

Holistiska pieeja

Holistiska pieeja cilvēkam nodrošina viņa panākumus.

Pareizais atbalsts

Ar pareizo atbalstu divkārt īpašajam cilvēkam ir iespējams būt ļoti veiksmīgam.

Stipro pušu atzīšana

Stipro pušu saskatīšana un atzīšana divkārt īpašajā individuā veicina viņu akadēmiskos panākumus.

Avoti

- Armstrong, T. (2012). *Neurodiversity in the Classroom*.
- Assouline, S. G., & Foley Nicpon, M. (2010). *Gifted Students with Disabilities*.
- Eide, B., & Eide, F. (2011). *The Dyslexic Advantage*. International Dyslexia Association.
- Koifman, J. (2024). *Twice-Exceptional Students and their challenges*. National Association for Gifted Children.
- Reid, G. (2020) *THE DYSLEXIA WORKBOOK FOR ADULTS*. Blackwell's.
- Reis, S. M., & McCoach, D. B. (2002). *Underachievement in Gifted Students with Learning Disabilities*.
- Shaywitz, S. (2003). *Overcoming Dyslexia*.
- Silverman, L. (2018). *Giftedness 101*.